

ПСИХОЛОШКЕ НОВИНЕ

ДПС ОСНОВАН 1953.

ЛИСТ ДРУШТВА ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

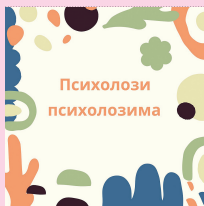
Број 485 * година XLIV * АПРИЛ 2025. * Београд

Издајамо из овог броја

► Интервју:
Владимир
Хедрих

► Пројекат
„Психолози
психолозима“

► Сећање на
Предрага
Огњеновића

► Предлози за
доделу награда
ДПС

ДОГАЂАЈИ КОЈИ СУ ОБЕЛЕЖИЛИ ТУРБУЛЕНТНИ МАРТ

Стрепње и бојазни да ће март бити један од најдинамичнијих месеци у години и „оправдати“ статус нај-турбулентнијег месеца у новијој историји обистиниле су се у његовим првим данима. У Нишу је 1. марта пред хиљадама људи на централном градском тргу одржан велики студентски и грађански покрет, на коме је усвојен симболичан документ под називом „Студентски едикт“, организован као одговор на несрећу у Новом Саду у коме је 1. новембра пала настрешница аутобуске станице, која је убила шеснаест особа. Две недеље касније у Београду је одржан студентски протест „15 за 15“ који је окупио највећи број особа у историји протестних окупљања у главном граду, а петнаестоминутна тишина која је у смирај дана одјекнула централним градским улицама била је прекинута непознатим звуком који су окупљени описали као снажан топовски удар непознатог извора, због кога су се грађани разбежали са коловоза у улици Краља Милана. Друштво психолога Србије изразило је озбиљну забринутост за физичко и психичко здравље грађана због догађаја који се десио тог дана, у тренутку одавања поште настрадалима, истичући да реакција људи која показује рефлексно склањање са улице и телесно заузимање одбрамбеног става, указује на изненадну емоцију страха и природну реакцију бега из опасне ситуације. Струковно удружење психолога захтева да се испита шта је могло да доведе до овакве реакције људи и да ли је и које је средство (звучно оружје) употребљено.

Првог дана пролећа стигла је вест за коју смо се сви потајно надали да никада неће бити објављена – преминуо је Вукашин Црчевић, младић повређен у паду настрешнице Железничке станице у Новом Саду који се четири месеца борио са тешким и озбиљним повредама. Деветнаестогодишњи младић је шеснаеста жртва трагедије, а од његове смрти тишина којом се одаје пошта погинулима у паду настрешнице продужена је на 16 минута. Ни ту није крај тужним вестима које смо добили протеклог месеца – првог дана пролећа у малом македонском месту Кочани избио је пожар у дискотеци у коме је страдало десетине младих особа, због чега је у овој

земљи проглашен Дан жалости. Тим поводом је Друштво психолога Србије упутило искрено саучешће породицама настрадалих и братском народу Северне Македоније и истакло да колегама стоји на располагању за сваки вид помоћи и подршке.

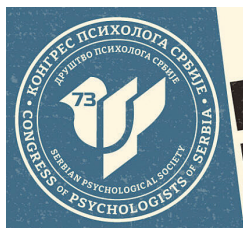
Након нестанка двогодишње девојчице Дуње Марковић у Убу у Србији је 3. марта активиран систем „Пронађи ме“, којим се јавност хитно обавештава о нестанку детета. Захваљујући Горској служби спасавања и псу трагачу, Дуња је пронађена наредни дан – иако је била у тешком стању и са промрзлима, девојчица се брзо опоравила, а њена породица стављена је под надзор Центра за социјални рад. Дуњин случај многима је вратио болне успомене на девојчицу Данку, због које је први пут у нашој земљи активиран систем „Пронађи ме“ и која је нестала 26. марта прошле године у Бањском пољу близу Бора. Девојчица до данас није пронађена, а оптужница против Дејана Драгићевића и Срђана Јанковића, којом се терете за смрт девојчице, укинута је од стране Апелационог суда у Нишу и овај предмет враћен је првостепеном суду на поновно одлучивање.

Овог марта навраћају се две тужне године од како није са нама Предраг Браца Огњеновић, професор Опште психологије на Филозофском факултету у Београду и оснивач Лабораторије за експерименталну психологију. У овом броју „Психолошких новина“ евоцирамо успомене на професора Огњеновића и присећамо се његове научне заоставштине. Објављујемо и интервју са др Владимиром Хедрихом, редовним професором на Департману за психологију Филозофског факултета у Нишу, који је након осам година уређивања часописа „Психологија“ предао „руководство“ новом уредничком тиму, којим руководи др Милица Лазич, научна сарадница Филозофског факултета у Новом Саду. Захваљујући се на досадашњем уређивању часописа „Психологија“, Извршни одбор Друштва психолога Србије истиче да дугује професору Владимиру Хедриху неизмерну захвалност за посвећеност и енергију коју је уложио у афирмацију и развој овог часописа, истрајавајући на квалитету и стручности као јединим критеријумима који омогућавају публикавање у њему.

Представници Извршног одбора истичу да интересовање аутора за публикавање у нашем часопису говори о респектабилности „Психологије“ још и више него вишеструко увећан импакт фактор до кога је дошло у мандату др Владимира Хедриха и поручују му да може бити поносан, заједно са својим Друштвом психолога Србије, на све што је урадио за часопис „Психологија“ док је био на његовом челу, чиме је задужио генерације које долазе, али и поставио високо лествицу коју неће бити лако надмашити. Пишемо и о пројекту „Психолози психолозима“, који је покренут на иницијативу секција из области образовања, у сарадњи са председницом Друштва психолога и члановима Извршног одбора, као одговор на друштвене догађаје и протесте у држави протеклих месеци и, с тим у вези, отежане услове рада психолога у школама.

Друштво психолога Србије позива психологе, секције, подружнице, органе Друштва, акредитоване институције и појединце да доставе предлоге за доделу награде Друштва психолога Србије и то награду за животно дело за укупан дугогодишњи и изузетан допринос развоју психологије као науке и струке у области научних радова, награду „Др Борислав Стевановић“ за публикувано дело из области психологије оцењено као најзначајнији научни допринос у задатом периоду у Србији, друштвено признање „Љубомир-Љуба Стојић“ које се додељује за допринос раду и развоју секције, подружнице, тела или органа Друштва психолога Србије, за допринос развоју психолошке струке у својој средини и успешно окупљање чланства секције или подружнице, награду „Живорад-Жижа Васић“ које се додељује за популаризацију савремене психологије, награду „Јосип Бергер“ за најбољи мастер рад који се односи на практичан рад психолога са појединцима, групама и организацијама, и чији резултати и закључци несумњиво упућују на конкретне могућности унапређивања делатности психолога у професионалној пракси и награда „Никола Рот“ за нарочити допринос институција и организација у промовисању психолошке науке и струке. Свечана додела награде биће одржана на овогодишњем Конгресу психолога Србије, који се одржава од 4. до 7. јуна на Дивчибарама под називом „Вредности под притиском: психологија између идеалног и реалног“. Друштво психолога Србије поднело је Заводу за унапређење образовања и васпитања пријаву за акредитацију конгреса, на основу чега ће психолози из просвете остварити бодове за стручно усавршавање.

Катерина Ђорђевић

**ВРЕДНОСТИ
ПРИТИСКОМ**
Психологија између
идеалног и реалног

Values Under Pressure:
Psychology Between
Ideal and Reality

Дивчибаре,
4-7. јун 2025.
Divčibare, June 4-7, 2025

ВЕСТИ ИЗ ДРУШТВА

ДПС ЗАХТЕВА ОД НАДЛЕЖНИХ ДА
ИСПИТАЈУ ШТА СЕ ДЕСИЛО 15. МАРТА

Друштво психолога Србије изразило је озбиљну забринутост за физичко и психичко здравље грађана због догађаја који се десио у суботу 15. марта у тренутку одавања поште настрадалима. Како се истиче у саопштењу ДПС-а, реакција људи која показује рефлексно склањање са улице и телесно заузимање одбрамбеног става указује на изненадну емоцију страха и природну реакцију бега из опасне ситуације.

“Захтевамо да се испита шта је могло да доведе до овакве реакције људи и да ли је и које је средство (звучно оружје) употребљено. Овакав напад представља пре свега чин насиља где се угрожава не само физичко здравље већ се нарушава и базичан осећај сигурности. Психичке последице овог чина се односе пре свега на изазивање страха за животну безбедност, губитак осећаја сигурности и поверења што је основни и први предуслов за адекватно функционисање сваког појединца. Узевши у обзир чињеницу да је наше друштво већ високо трауматизовано, свако поновно асоцирање на трауму је додатни психолошки напад. Негирање и одржавање ситуације незнања додатно може продубити већ настале психолошке ефекте. Друштво психолога Србије апелује на институције да што пре покажу одговорност и преузму потребне мере како би предупредили озбиљније последице по здравље грађана”, закључује се у саопштењу ДПС-а.

73. КОНГРЕС ПСИХОЛОГА
СРБИЈЕ КАТЕГОРИСАН КАО
МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА

На основу члана 42. Статута Коморе социјалне заштите, а у вези са чланом члана 15. Правилника о лиценцирању стручних радника у социјалној заштити („Службени гласник РС“ бр. 42/2013 и 53/2013 – испр.), директор Коморе социјалне заштите на предлог Стручне службе, донео је одлуку да се 73. Конгрес психолога Србије, који се одржава у организацији Друштва психолога Србије од 4. до 7. јуна под називом „Вредности под притиском – психологија између идеалног и реалног“ категорише као међународна конференција. Како се наводи, основни циљ је јачање професионалних компетенција психолога и других стручних радника запослених у об-

ласти социјалне заштите, значајних за разумевање проблема чијим решавањем се баве, као и за креирање превентивних програма и интервенција као одговора на идентификоване проблеме. Очекивани резултат је оспособљеност за решавање проблема са којима се у свом професионалном раду сусрећу. У складу са Бодовним листом услова за стицање бодова за обнављање лиценце, лиценцирани учесници активним учешћем на међународној конференцији остварују 20 активних бодова, а пасивним учешћем остварује 10 пасивних бодова. Бодове остварује стручни радник који има лиценцу за обављање стручних послова, правних и других области социјалне заштите.

ПОЗИВ ЗА ПРЕДЛОГЕ ЗА ДОДЕЛУ НАГРАДА ДРУШТВА ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

Друштво психолога Србије позива психологе, секције, подружнице, органе Друштва, акредитоване институције, појединце да доставе предлоге за доделу награда ДПС-а и то:

- Награду за животно дело за укупан дугогодишњи и изузетан допринос развоју психологије као науке и струке у области научних радова, координације научно-истраживачког рада, образовања научних кадрова, руковођења образовним институцијама и др;
- Награду „Др Борислав Стевановић“ за публикувано дело из области психологије оцењено као најзначајнији научни допринос у задатом периоду у Србији. Награда се додељује ауторима који живе и раде на територији Републике Србије. У овој години се додељује награда за дела издата од 1. јануара 2023. године до 31. децембра 2024. године.
- Друштвено признање „Љубомир-Љуба Стојић“ које се додељује за допринос раду и развоју секције, подружнице, тела или органа Друштва психолога Србије; за допринос развоју психолошке струке у својој средини и успешно окупљање чланства секције или подружнице;
- Награду „Живорад-Жижа Васић“, које се додељује за популаризацију са-

времене психологије у виду запажених јавних предавања, медијских наступа, публикација, рада у својој радној и/или широј друштвеној средини;

- Награду “Јосип Бергер” за најбољи мастер рад који се односи на практичан рад психолога

са појединцима, групама и организацијама, и чији резултати и закључци несумњиво упућују на конкретне могућности унапређивања делатности психолога у професионалној пракси;

- Награду “Никола Рот” за нарочити допринос институција и организација у промовисању психолошке науке и струке.

Предлоге у писаној форми са аргументованим образложењима доставити искључиво у електронској форми на е.адресу: sekretar@dps.org.rs са назнаком: „ПРЕДЛОГ ЗА НАГРАДУ ДРУШТВА ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ“ најкасније до петка, 2. маја, године, осим за награду „Др Борислав Стевановић“, за коју је рок за достављање предлога 4. април. Уз предлоге за награду „Др Борислав Стевановић“, молимо да доставите и предложену публикацију у електронском формату.

Са критеријумима за доделу сваке од наведених награда можете се детаљно упознати на следећој страници: <https://www.dps.org.rs/vazna-dokumenta/>.

Награде ће бити традиционално додељене на Конгресу психолога Србије, који ће се ове године одржати на Дивчибарама у периоду од 4. до 7. јуна. Очекујемо ваше предлоге.

ДРУШТВО ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

психолошке новине

Издавач: Друштво психолога Србије
ISSN 2217-9313

Психолошке новине уредило Друштво психолога Србије; Редакција: др Адела Зобеница, Соња Ивковић, Ана Миленковић; Сарадници: Јасна Вељковић и Драгана Косовалић, Јелена Минић, Меира Мрђенов, Саша Стојишић, Вељко Јовановић, Миљана Павићевић, Драгана Брдарић, Ана Окиљевић; Технички уредник и прелом: Вук Милосављевић; Заглавље: Стојан Пешановић; Штампана: ЦПП Београд; Адреса издавача: 11 000 Београд, Бушина 7/3; Секретар Друштва: Марија Вукотић Одоровић; Телефон: + 381 11 3035131; WEB: <http://www.dps.org.rs>; Прилоге слати на psiholoske.novine@dps.org.rs са назнаком ЗА ПСИХОЛОШКЕ НОВИНЕ, Сlike: Pixabay
Жиро рачун: 170-755-77; Радно време од 8 до 15 часова. На основу мишљења Секретаријата за информисање Републике Србије бр. 413 01 189 91 1 д 20.02.1991. године, лист је производ из тарифног броја 8, став 1. тачка 1. алинеја 10, за чији се промет плаћа порез по стопи од 3 %.

ИНТЕРВЈУ: ДР ВЛАДИМИР ХЕДРИХ, ДОСАДАШЊИ УРЕДНИК ЧАСОПИСА "ПСИХОЛОГИЈА"

ИМПАКТ ФАКТОР "ПСИХОЛОГИЈЕ" ПОДИГНУТ ДО НИВОА МЕЂУНАРОДНЕ ПРЕПОЗНАТЉИВОСТИ

Након осам година уређивања часописа „Психологија“ др Владимир Хедрих, редовни професор на Департману за психологију Филозофског факултета у Нишу, предаје „руководство“ у руке новог тима којим руководи в.д. уредника др Милица Лазић, научна сарадница Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду. Захваљујући се на досадашњем уређивању часописа „Психологија“, Извршни одбор Друштва психолога Србије истиче да друге професору Владимиру Хедриху неизмерну захвалност за посвећеност и енергију коју је уложио у афирмацију и развој овог часописа, истражујући на квалитету и стручности као јединим критеријумима који омогућавају публикавање у њему. Представници Извршног одбора истичу да интересовање аутора за публикавање у нашем часопису говори о респектабилности „Психологије“ још и више него вишеструко увећан импакт фактор до кога је дошло у мандату др Владимира Хедриха и поручују му да може бити поносан, заједно са својим Друштвом психолога Србије, на све што је урадио за часопис „Психологија“ док је био на његовом челу, чиме је задужио генерације које долазе, али и поставио високо лествицу коју неће бити лако надмашити. У разговору за „Психолошке новине“ др Владимир Хедрих говори о значају овог часописа за струковно удружење психолога и за све психологе у земљи, критеријумима који морају да задовоље радови штампани у „Психологији“ и наслеђу који оставља будућем уређивачком тиму.

У протеклих осам година, колико сте били уредник часописа "Психологија" значајно је подигнут импакт фактор часописа до нивоа значајне међународне препознатљивости. Којим сте се мотивом руководили у уређивању часописа и шта је у највећој мери обележило овај часопис за време Вашег мандата?

Када сам се 2017. године пријавио за главног и одговорног уредника, у глави ми је било неколико ствари. Размишљао сам како би то било дивно када би психолози истраживачи из Србије и региона имали један стварно утицајан научни часопис. Часопис у коме би њихови радови били видљиви за светску научну јавност и цитирани. У то време, цитираност радова у „Психологији“ је била врло мала, а „Психологија“ као часопис мање-више непозната ван нашег региона. „Психологија“ је била на неколико листа утицајних научних часописа (пре свега на Clarivate-овој SSCI листи), али на самом дну. Истраживачи који би хтели да њихови радови имају бољу видљивост морали су да објављују радове код страних издавача и да тамо (углавном) или плате да би били објављени (ореп access) или да пренесу ауторска права издавачу, па да читаоци плаћају том издавачу да би могли да приступе раду.

У том погледу „Психологија“ нуди добитну комбинацију – објављивање у „Психологији“ је бесплатно за ауторе, приступ радовима је бесплатан за читаоце, а аутори задржавају права над радом. Ја такав приступ научном издаваштву видим као добитну комбинацију и то је оно како би научно издаваштво требало да изгледа. Али ипак, популарност „Психологије“ међу научни-

цима у свету је била у том тренутку релативно ниска, иако је то свакако био најутајнији научни часопис из области психологије у Србији. Та жеља да подржим часопис који нуди овакве могућности психолозима, а при том је наш, била је један велики део моје мотивације. Други део мотивације је био чисто професионални изазов који је унапређивање часописа као што је „Психологија“ представљало. Да ли ћемо успети у намери да часопис учинимо још видљивијим и привлачнијим за научнике широм света? С једне стране, то је веома тежак задатак, јер сви часописи се боре за утицај, а часописи великих светских издавача за то располажу далеко већим ресурсима. С друге стране, „Психологија“ је у то време била практично на дну листе по цитираности и наше је било само да је са тог дна одлепимо. То сам сматрао за реалан циљ и испоставило се да сам био у праву. И заиста, оно што је обележило „Психологију“ за ових скоро осам година мандата моје редакције је било

стално повећавање броја радова који у часопису пристижу, као и географских подручја са којих су аутори. Када сам преузео вођење „Психологије“, часопис је првенствено објављивао радове домаћих аутора. Вероватно не зато што су људи који су водили часопис тако хтели, него зато што су просто то били радови који су стизали у часопис. За ових осам година, то се у потпуности променило, те сада у „Психологију“ у великом броју стижу радови аутора из истраживачких институција широм света. Годишњи број радова који пристигне у часопис порастао је са 63 у 2017. години на 191 у 2024. години. Истовремено је порастао и импакт фактор часописа те је у 2022. достигао 1.2, док је у 2017. години био 0.396. На SCOPUS-овој листи, Психологија је са 29. перцентила по цитираности у 2017. години скочила на 39. перцентила у 2023. години, док је CiteScore, индикатор цитираности порастао са 0.8 на 2.1. То су значајне промене иза којих стоје године упорног рада редакције да унапреди квалитет.

литет „Психологије“ и учини је видљивијом и привлачнијом светској научној јавности.

Часопис "Психологија" непрекидно излази од 1967. године и представља један од ослонаца научног развоја психологије у Србији и темелних стубова Друштва психолога Србије. У чему се огледа његов значај и зашто је он важан за струковну организацију, али и за све психологе у нашој земљи?

„Психологија“ је тренутно најцитиранији и далеко најпопуларнији (по годишњем броју поднетих радова) научни часопис из области психологије не само у Србији, него и у целом региону Балкана. Поред тога, објављивање у „Психологији“ је бесплатно и за ауторе и за читаоце. Одлука о објављивању рада у „Психологији“ зависи само од квалитета рада, а не од финансијског стања аутора. Аутори радова задржавају права над својим радовима и сви могу приступити садржајима „Психологије“ без икаквих услова. Ово комбинација је ретка у данашњој науци, али скоро сви научници ће се сложити да је то управо оно како би научно издаваштво требало да изгледа. „Психологија“ је и часопис са јако дугом традицијом. Све ово веома доприноси угледу Друштва психолога Србије, као власника и издавача „Психологије“ и позиционира га као организацију која, преко свог часописа, активно и знатно подржава светску науку и принципе отворене науке.

Коју врсту радова претежно објављује часопис "Психологија"?

„Психологија“ искључиво објављује радове у којима се представљају резултати истраживања из области психологије или сродних дисциплина. Ти резултати морају бити нови, у смислу да нису већ представљени у научној литератури, и морају бити довољно значајни да заведе објављивање у „Психологији“.

Који су највећи изазови у уређивању овако вредног научног часописа?

У овом тренутку највећи изазов је налажење погодне стратегије за обезбеђивање даљег раста часописа и његове цитираности. „Одлепити“ импакт фактор часописа „Психологије“ са дна, оно што је наша редакција постигла за ових скоро осам година, захтевало је доста домишљатости и упорног рада уредника и редакције. Али то

је нешто што је суштински било изводљиво без пуно других ресурса, пре свега финансијских. Међутим, у 2025. години, даљи раст „Психологије“ захтева да се она такмичи са часописима великих светских издавача, часописима који на располагању имају далеко веће ресурсе него што Друштво може обезбедити „Психологији“. И да у том такмичењу победи. Конкурентски часописи сличне утицајности имају на располагању специјална софтверска решења која повећавају видљивост радова објављених у њима, део су великих база повезаних часописа (истог издавача), имају професионалне техничке редакције и разне друге техничке предности и ресурсе које „Психологија“ нема. Да би се „Психологија“ такмичила са таквим часописима и она би морала да има исте или сличне могућности или стратегију раста која превазилази ове недостатке. Решавање овог изазова одредиће даљу судбину нашег часописа.

Које критеријуме морају да задовоље радови штампани у часопису "Психологија"?

Радови морају да представљају резултате научних истраживања која раније нису објављена, а која морају да буду спроведена методолошки коректно и у складу са стандардима професионалне етике. Рад мора да буде добро написан и да резултате представља на јасан начин, у складу са важећим стандардима научног извештавања. Међутим, поред ових основних критеријума, и само истраживање мора да представља довољно значајан допринос психолошкој науци, што процењују уредништво и рецензенти. „Психологија“ у овом тренутку објављује 24 рада годишње, док је број радова који стиже у часопис за годину дана скоро 200. То значи да је број пристиглих радова у овом тренутку много већи од броја радова које часопис објављује. Ово даје уредништву јединствену прилику да за објављивање у „Психологији“ одабере најбоље радове, оне за које се може очекивати да ће имати највећи утицај на психолошку науку.

Шта остављате у наслеђе будућем уреднику часописа "Психологија"?

Остављамо часопис у веома добром стању, растуће популарности и међународне репутације и са прилично великим приливом радова. Али и часопис који је много већи и захтева много више, вишеструко више рада него некад.

Када је моја редакција почињала са радом, наша највећа брига је била то да ли ће нам стићи довољан број добрих радова да попунимо наредни број часописа. Број радова који је пристигао био је мали, а многи од пристиглих радова били су веома лоши. Нова редакција ту бригу нема, јер број радова који стиже далеко надмашује број који „Психологија“ објављује. При том, значајан део тих радова су доброг квалитета. Радови стижу из свих крајева света, што је веома значајно за међународну репутацију „Психологије“.

Међутим, нова редакција пред собом има нимало лак задатак управљања даљим растом часописа. С обзиром на велики прилив радова, на њима је да одлуче да ли ће повећати број радова који објављују, што ће захтевати додатне техничке капацитете, или ће постати још селективнији, што такође захтева већи капацитет редакције. Такође, за разлику од наше ситуације када је требало само цитираност часописа „одлепити од дна“, пред њима је доста тежи изазов да научни утицај „Психологије“ доведу на ниво водећих међународних часописа. То је задатак који највероватније захтева, поред много рада, и озбиљна техничка унапређења платформе „Психологије“ и много обимније инвестиције у промоцију часописа. Ако у томе успеју, и успех за научну психологију у Србији биће већи. Ја свим срцем навијам да нова редакција буде успешна, да наш часопис „Психологија“ настави да се развија и да временом добијемо часопис који је по цитираности и утицају на светску науку раван водећим научним часописима великих издавача. Верујем да „Психологија“ има све предуслове да то постане и да буде и остане један од светског отворене психолошке науке у свету.

Редакцију Психологије су у последњем мандатном периоду чинили др Владимир Хедрих (главни и одговорни уредник), др Вања Ковић (заменик уредника), др Ана Јованчевић (секретар редакције), др Вељко Јовановић, др Дејан Стевановић, др Милица Тошић Радев, др Дамјана Димитријевић, др Ивана Педовић, др Стефан Ђорић, др Оливера Савић, др Ива Шверко, и др Драгица Павловић Бабић. Међународни саветодавни одбор часописа чинили су др Теренс Трејси, др Мајкл Ештон, др Карина Коростелина, др Мерим Билалић, др Лутц Витман, др Сузи Стајлс, др Александар Бауцал, др Јелена Желесков Ђорић и др Немања Вапи.

Катарина Ђорђевић

ЗАШТО ЈЕ ЈУТРО СРЕЋНИЈЕ ОД ВЕЧЕРИ

Стара народна изрека да је „јутро паметније од вечери“ могла би да буде допуњена и закључком да је почетак дана уједно и његов најсрећнији део. Наиме, резултати велике студије показали су да је јутро доба дана када се људи најчешће осећају најбоље. Истраживање је такође потврдило оно у шта многи верују, а то је да се током летњих месеци осећају срећније и боље него током зимског периода. Стручњаци су анализирали податке прикупљене од 49.218 одраслих у оквиру социјалне студије Универзитета у Лондону о ковиду-19, која је пратила испитанике од марта 2020. до марта 2022.

Резултати су показали да су се људи генерално пробудили „осећајући се изузетно добро“, али су се постепено осећали лошије до поноћи. Научници су такође открили да „постоји веза између доброг расположења и одређеног дана у недељи, а имају посебно јаке

доказе да се људи током лета осећају боље и психички и физички“.

Резултате истраживања објавили су британски научници у стручном часопису BMJ Mental Health, уз закључак да „генерално гледано, ствари изгледају боље ујутру“. Британски истраживачи верују да је студија показала да се промене менталног здравља и благостања током дана могу објаснити и физиолошким променама везаним за телесни сат.

„Кортизол, или хормон чији је најважнији задатак да обезбеди довољно енергије у тренуцима интензивног стреса јер регулише расположење, мотивацију и страх, достиже врхунац убрзо након буђења, а најнижи је када је време за спавање“, закључили су.

Истражујући ког дана у недељи се највећи број људи осећа добро, научници су приметили да је ментално здравље већине испитаника било подложно променама током викенда, али

су ствари постале стабилније током недеље. За потребе студије, научници су пратили флукуације у менталном здрављу учесника студије (на пример, симптоми депресије и/или анксиозности), флукуације осећања среће, задовољства животом, осећања да је живот вредан труда и флукуације осећања усамљености. Испитаници су одговарали на понуђене упитнике који су садржали питања попут: „У којој мери сте се осећали срећно прошле недеље?“, „Колико сте задовољни својим животом?“ и „У којој мери сматрате да су ствари које радите у животу вредне труда?“ Узети су у обзир фактори као што су старост, здравствено стање и да ли су људи запослени.

Резултати су показали да су оцене среће, задовољства животом и смислености живота биле веће понедељком и петком него недељом. Истовремено, показало се да су испитаници одговорили да су најсрећнији уторком.

ПРОЈЕКАТ „ПСИХОЛОЗИ ПСИХОЛОЗИМА“ КАО ОДГОВОР НА ДРУШТВЕНЕ ДОГАЂАЈЕ И ПРОТЕСТЕ

Пројекат „Психолози психолозима“ покренут је на иницијативу секција из области образовања, у сарадњи са председником Друштва психолога Србије и члановима Извршног одбора, као одговор на друштвене догађаје и протесте у држави протеклих месеци и с тим у вези, отежане услове рада психолога у школама. Наиме, школе су више од осталих институција ангажоване и у потпуности укључене у актуелна дешавања. Психолози запослени у школама изложени су изузетно великим притисцима, обично у школама сами и између различитих актера у школском животу – ђака, наставника, родитеља, а затим директора и Министарства просвете. Нарочито у овим околностима, веома је комплексно и изазовно обављати посао школског психолога на адекватан начин, сачувати с једне стране интегритет и право на слободу избора, а са друге стране, поступати етички и одржати неутралност и свакодневно „мирити“ различите стране-учеснике у школском животу.

Улога психолога у школском систему је непрочењива и незаменљива што се нарочито види у временима попут ових, када смо суочени са кризама, конфликтима и унутрашњим дилемама, и када је задатак управо психолога да пружају подршку, траже решења и чувају оно најважније – ментално здравље свих учесника у образовном процесу. Свесни свих ових аспеката и недовољности саопштења којима је у неколико наврата исказана искрена и потпуна подршка, покренуте су активности „Психолози психолозима“ чији је циљ усмерен на пружање подршке психолозима запосленим у школама у одговору на изазове проистекле из актуелног друштвеног контекста, односно оснаживање психолога у школама, унапређење њихових професионалних компетенција, јачање личне и професионалне отпорности, као и подстицање међусобне сарадње и размене искуства, кроз индивидуалне и групне активности едукативног, саветодавног и „peer to peer“ карактера, како би ефикасније одговорили на потребе ученика, родитеља и наставника.

Радну групу „Психолози психолозима“ чине руководиоци школских секција – Ружица Петровић Гашевић, Бранка Тишма и Аница Бајагић и чланови Извршног одбора Друштва психолога Србије: Весна Гаврилов-Јерковић, Меира Мрђенов, Нада Станков и Нађа Ђедовић. Активности су усмерене на психологе у школама, не само чланове ДПС-а, што је захтевало, пре свега, неку врсту умрежавања, повезивања путем мејлова. Због тога је

најпре послат мејл свим психолозима чије су адресе биле доступне или школама, у којем је исказана подршка психолозима и упућен позив да учествују у активностима. У оквиру овог мејла колегама је прослеђен упитник где су могли да искажу своје конкретне потребе и предлоге активности. Упитник је прослеђен и члановима других секција како бисмо утврдили ресурсе где су колеге могле понудити радионице, предавања и друге облике подршке за психологе у школама.

Колико је оваква врста ангажовања Друштва психолога била потребна уверили смо се већ приликом организације прве радионице када се пријавило 244 колега врло брзо након постављања линка за пријаву. Због тога су уместо првобитно планиране једне реализоване три радионице „Како се носити са стресом у условима обуставе и блокада“. Радионице су реализоване 5., 7. и 11. марта. Кроз тему превазилажења стреса у актуелним околностима присутне су одлично водиле Мирјана Беара Бењак и Марија Зотовић Костић, из Института за позитивну психологију из Новог Сада. Утисци учесника након радионице били су веома позитивни. Радионица је оцењена као увремењена, корисна и практично примењива. Учесницима је након радионице послат текст „Како се носити са стресом у актуелној ситуацији“.

На предлог и захтев чланова секција, 13. марта организован је састанак психолога и адвоката Лазара Бјелобабе, из организације „Штит“. На

састанку су дате информације и препоруке за поступање запослених у школи у вези актуелних дешавања у школама које су се односиле пре свега на обрачун зараде и могуће последице штрајка и/или обуставе рада. На састанку се разговарало и о дискриминаторним члановима Посебног колективног уговора у вези са јубиларном наградом и отпремнином и неусаглашености овог документа са другим законима којима се иста права дефинишу. Овај састанак је отворио бројна питања и показао у најјаснијој слици колико је положај психолога у школама комплексан и указао на потребу доношења аката којима би се уредили и прецизно дефинисали послови и статус психолога у школама.

Искуствено едукативна онлајн радионица „Стабилизација у кризним временима: практичне технике за школске психологе“ одржана је 21. марта. Радионицу која је трајала три сата сјајно су водиле Јелена Зулевић, координаторка Кризног тима Асоцијације ЕМДР Србије и Милица Крнета, чланица ЕМДР кризног тима. Радионици је присуствовало 174 психолога, а она је била фокусирана на технике стабилизације које школски психолози могу применити у раду са децом и одраслима у кризним и стресним ситуацијама, инспирисане различитим психотерапијским правцима – поливагалном теоријом, ДБТ приступом и ЕМДР-ом приказане у ширем контексту траума-сензитивног рада, уз нагласак на важност бриге о себи као помагача. Акценат је био на личном искуству и истраживању техника

кроз сопствени доживљај, прилагођавању техника потребама ученика и наставника и важности међусобне подршке и размене.

До краја месеца, у оквиру активности „Психолози психолозима“ биће успостављено и пружање индивидуалне подршке психолозима у школама од стране волонтера ДПС-а, које ће бити реализовано онлајн и путем мејла, а за 27. март планирана је панел дискусија „Изазови у раду психолога у школама у време блокада, штрајкова и протеста“ у коме ће искуства изнети психолози запослени у средњим, основним и музичким школама. Од почетка реализације добијено је доста позитивних повратних информација које су колеге упућивале у оквиру евалуације активности или директним обраћањем на мејл. Чланови радне групе „Психолози психолозима“ отворени су за све предлоге, коментаре и питања, а поред званичног мејла Друштва психолога Србије, за комуникацију и размену доступни и на мејл адреси psiholozi psiholozima@dps@gmail.com

Ружица Петровић Гашевић

ДПС ИЗРАЖАВА ТУГУ И САОСЕЋАЊЕ ЗБОГ НЕСРЕЋЕ У КОЧАНИМА

Друштво психолога Србије изражава најдубљу тугу и искрено саосећање братском народу Северне Македоније, а члановима породица настрадалих у страшној несрећи у Кочанима, изражава најдубље саучешће. Како се истиче у саопштењу за јавност ДПС-а, изгубљени живо-

ти су ненадокнадив губитак, не само за њихове најближе, већ и за читаву земљу и све нас.

“У овим тешким тренуцима, наше мисли су са породицама настрадалих и повређених. Желимо вам снагу и храброст да превазиђете бол и тугу и свим срцем повређенима желимо брз

опоравак. Драге колеге психолози, стојимо вам на располагању за сваки вид помоћи и подршке, и молимо вас да нам се обратите уколико можемо да допринесемо на било који начин”, закључује се у саопштењу Друштва психолога Србије.

СЕЋАЊЕ НА ПРЕДРАГА БРАЦУ ОГЊЕНОВИЋА

Овог пролећа навршавају се две тужне године од како није са нама Предраг Браца Огњеновић, професор Опште психологије и Психологије уметности на Филозофском факултету у Београду и оснивач Лабораторије за експерименталну психологију на овом факултету, која је недавно прославила пола века постојања и у којој се раде експериментална истраживања у области психологије перцепције, психологије учења, психологије уметности, психологије рада, психологије уметности, као и експериментална истраживања невербалне комуникације и експериментална социјална психологија. Професор Огњеновић остао је у најлепшој успмени генерацијама студената, а већина наших колега која је ову диплому стекла на Филозофском факултету у Београду, прво предавања из психологије слушала је управо од стране професора Огњеновића, најчешће у амфитеатру ове високошколске установе. Захваљујући његовим предавањима, многи академци који су факултет уписали мотивисани жељом да изучавају класике психоанализе, ипак су одлучили да се баве експерименталном психологијом.

У богатој професионалној биографији професора Огњеновића записано је, између осталог, да је предавао Психологију уметности и на факултету Драмских уметности у Београду, као и на факултету ликовних уметности на Цетињу. Професор Предраг Огњеновић објавио је шест књига из области психологије, међу којима су „Општа психологија“, „Перцепција“, „Осећај и мера“, „Нацрт за једну психолошку теорију уметности“, „Психологија опажања“ и „Психолошка теорија уметности“. Књига „Осећај и мера - о психофизичким основама сазнања“ је 1977. године добила награду „Др Борислав Стевановић“ коју додељује Друштво психолога Србије за допринос развоју психологије у нашој земљи. Професор Огњеновић био је и управник Института за психологију од 1988. до 1990. године, а јавности је мање познато да је професор Предраг Огњеновић један од оснивача Земунског атлетског клуба ЗАК (данас „Младост“), као и клуба Матичне културе Земуна.

У знак сећања на професора Огњеновића преносимо речи професора Панте Ковачевића, којима се он, на опелу одржаном у пролеће 2023. године, опростио са својим колегом.

„У низу старих професора психологије са Филозофског факултета отишао је још један - Предраг Огњеновић Браца. Такође, један од старих Земунаца, свом душом посвећен свом граду. Био је човек свестраних интересовања, и довољно слободан и широког духа да између тих интересовања бира и да их лако спаја. Три године је студирао медицину, а онда је, пошто је чуо једно предавање професора Баје Бајића са Катедре за психологију, одлучио да студира психологију. По дипломирању је кратко радио као психолог у Централном затвору и са малолетним делинквентима, а онда је на позив професора Бајића дошао на Филозофски факултет за његовог асистента на предмету Општа психоло-

гија. У пензију је отишао као познати, поштовани и цењени редовни професор.

Уписао сам се на психологију кад је Браца још био асистент, али је поред вежби држао и нека предавања. Био је изванредан предавач (мада материја коју је излагао није била баш атрактивна - општа психологија је била далеко од оних лепих фројдовских тема или тема из психодијагностике) и видело се да је уживао у предавањима. То смо сви ми његови студенти осетили, а то су видели и студенти потоњих генерација. Једној генерацији, на првом предавању, представио се и онда рекао „Ја ћу вам бити разредни старешина“. И заиста, био је врло приступачан и отворен за разговоре. Студенткиње и студенти су га волели. Али за његове испите морали смо да се добро припремимо, пошто је умео понекад да постави питања која би вас збунила. Тражио је да се поштују академска правила. На испитном тесту знања сам помагао колегиници - Браца је то видео и удаљио нас обоје са испита.

Браца је био човек изванредно брзе и оштре интелигенције. У дискусијама, па и у неслагањима са колегама умео је да у секунди нађе праве аргументе и праве речи. Није попуштао када је био сигуран да је у праву, и није пропуштао прилику да заподене расправу када сматра да је то потребно.

Браца Огњеновић је оснивач Лабораторије за експерименталну психологију при Одељењу за психологију која је обухватала истраживања из области чулне осетљивости, перцепције, когниције, а касније је знатно проширила област истраживања. Волео је да каже да је то што се у лабораторији ради „шпиц науке“. У Лабораторији је окупио еки-

пу младих психолога, остављајући им слободу да сами бирају, развијају и презентују теме које их интересују. То је уродило великим бројем научних радова и истраживачких нацрта, створило велики број нових тема и аутора, са великом енергијом и замахом који је тим приступом био отворен. Осамдесетих година прошлог века је започео истраживања у области психологије уметности, експерименталне естетике, перцепције визуелних стимулуса, истраживања асоцијативних мапа појмова у свести, учествовао на скуповима струке као и у великом броју јавних наступа у медијима. Од како је основана Лабораторија, смештена у подруму Филозофског факултета, Браца се ретко пео на други спрат, на Одељење за психологију. Волео је да проводи време са сарадницима Лабораторије планирајући и спроводећи истраживања, али и уз пријатно необавезно дружење. Био је духовит приповедач - било када држи предавања или прича анегдоте са Дунава.

Од њега сте увек могли да чујете „виц недеље“. Када се није осећао добро, волео је да каже „Није здраво бити болестан“. Касније, добио је на коришћење једну собицу у Капетан Мишином здању, право место за неког професора из минулих времена.

Широких погледа, професор Огњеновић је подржавао сарадњу између психолога и биолога, ин-

жењера, уметника, наставника, менаџера. Као гостујући професор сарађивао је са великом мрежом високошколских установа: Факултетом музичке културе, Факултетом ликовне културе, Факултетом драмских уметности, Факултетом за физичку културу, Електротехничким факултетом, Факултетом лепих уметности, Саобраћајним факултетом, Факултетом политичких наука, Универзитетом Црне Горе, факултетима у Хрватској, Македонији, Босни, Америци. Сарађивао је са Ваздухопловном физиолошком лабораторијом при војној установи аеродрома у Батајници.

Написао је велики број научних радова и неколико књига из области психологије. За научне књиге добио је значајна признања психолошке јавности. Добио је и нашу највећу награду за научни допринос у психологији. Сигуран сам да су му исто толико значила и признања његових Земунаца за два литерарна дела: „Лето на Дунаву“ и „Крај дуге зиме“.

Браца је био веома везан за свој Земун и волео је да истакне своје „земунство“. Био је оснивач и вишегодишњи председник Клуба матичне културе Земуна, ангажован на развоју локалне културне заједнице. Свирао је контрабас у тамбурашком оркестру Горње Вароши у Земуну, бавио се једрењем и опловио је Јадранска острва и Дунавски ток. Волео је своју струку, али би увек приметно живнуо кад почне да говори о Земуну, Дунаву и друштву „из краја“.

Браца Огњеновић је доживео дубоку старост, а до краја је остао бодрога духа и бистре памети. Нека такав остане у нашем сећању.

Слава му“.

ПРЕПИСКА СТУДЕНАТА КОЈИМА ЈЕ БРАЦА БИО "РАЗРЕДНИ СТАРЕШИНА"

У знак сећања на професора Огњеновића, преносимо и исечке из преписке коју су психолози уписани на студије 1976. године имали на њиховој мејлинг листи у марту 2023. године поводом одласка вољеног професора. Ова генерација је са професором Предрагом Брацом Огњеновићем имала посебан однос, од тренутка када им се уз осмех обратио на њиховом првом предавању речима „Ја сам ваш разредни старешина“. Имена учесника преписке скраћена су на прво слово, а текст је за „Психолошке новине“ приредио Лазар Тењовић, један од припадника те генерације.

Л: „Наш 'разредни старешина' из 1976, професор Браца Огњеновић, упокојио се 27. марта... Повлашћени су они (а међу њима смо били и ми) који су имали ту срећу да слушају његова незаборавна предавања из психофизике и психологије опажања. И како то већ бива, данас баш са мојим студентима дође некако на ред 'случајно' баш пример из истраживања са лишавањем сненања... верујем да се сви тога сећате..."

М: „Вест је тужна, много ми је жао нашег драгог Браце! Али, желим да верујем да је сада на бољем месту. Нека га анђели чувају!"

М: „И оде Браца ... А у сећању ми је као из те 1976/77 коју Л. помиње, или из оног филма, где је на срећу забележен баш у тој соби 103, исти као када је нас прихватио. Негде пре короне ме звао истим тим младалачким гласом и са адолесцентским идејама да у неком шкотском замку организује шаховски турнир у спомен на Бобија Фишера, јер нас је Боби подржавао у време санкција..."

М: Нека анђели чувају нашег Брацу! Филм

који М. помиње зове се „Личне ствари“ и снимљен је 1979. (један део и у нашој учионици)."

Л: „Браца је заиста био посебан човек, сав из контраста и супротности, зато неочекиван, у бити добронамеран и пажљив према нама, тад још увек деци, чак и када су речи биле оштре и, може бити, грубе. Одбрану дипломског рада код Браце као ментора памтим као један од лепших доживљаја из времена студија, осећала сам се посебно у теми коју сам одавно заборавила, паметно и, уопште, свакако како после није било баш често."

С: "...Био је фрајер, нема шта! Комбинација интересантне презентације знања и згодне појаве."

С: „Жао ми је што је професор Огњеновић отишао. Ја се управо сећам ситуације када је рекао да нам је као разредни старешина. Знам да ми је то тада пуно значило. Нека почива у миру, да га памтимо по добру!"

К: "...Видех синоћ да нам је Браца отишао. Имам лично сећање са полагања испита. Дошла сам први дан да слушам испит где је Браца изгргдио колегиницу која је рекла нешто нетачно. Толико сам се уплашила, да сам неколико рокова само извлачила испитне цедуље и одустајала. Када сам решила да одговорам, он је изашао и пустио Ж. да ме испита. Положила сам и била му захвална на том гесту."

Н: "...професор Огњеновић свакако припада оним посебним ауторитетима који су оставили дубок траг у нашим душама. Бројне су ситуације и анегдоте које памтим, а овим поводом поменућу две. Када је требало да добијемо потпис који је аргументовао да смо уредно похађали вежбе, које

су ми биле изузетно занимљиве, пронео се глас да ако си једном изостао, ништа од потписа. У поменутој соби, ишчекивали смо потписе. Мало је рећи да смо били фасцинирани. Уз потпис смо добили чоколаду и цвеће (девојке) и прегршт лепих речи и захвалност професора што смо дали допринос истраживању. Баш смо били битни. Кад год се изненада нађем у мраку, Браца ме походи испитним питањем... феномен Пуркиње...на испиту сам невешто изговорила презиме и добила подсмех. Треба се и са тим носити. Ипак, победила су лепа сећања и осећања. Док сам жива знаћу одговор, савршено изговарати ово презиме и мислити на Брацу уз осмех. Лепо путујте, драги професоре, и чувајте нас."

Л: „Нека је Браци лака земља. Потврдио је моја очекивања какав треба да је професор на Катедри за психологију, осећала сам већ на првој години да нисам промашила занимање. То нисам са сваким нашим предметом и професором наставила да потврђујем."

А: "...успомене на нашег Брацу, не могу сутра на испраћај, мој син Н. зна све моје приче о Браци, замолила сам га... рекао ми је, љутнувши се „Шта објашњаваш, наравно да ћу га испратити, због тебе и због вас, посебних 76 и због себе“ и... нешто ми се наочаре замагле..."

К: „Често сам мојима причала о Браци, полагању Опште и другим ситуацијама са факултета. И ћерка ми каже „Ви сте баш били повлашћена генерација“! Што више времена пролази, схватам колико је била у праву! Умео је Браца да учини да се осећамо посебним. Али и да схватимо да то није мала обавеза."

НОВА МОГУЋНОСТ ЗА ПСИХОЛОГЕ ДРУШТВА - УВИД У ПОДАТКЕ О ЧЛАНСТВУ

У циљу боље организације и веће транспарентности, Друштво психолога Србије је увело новине које омогућавају свим члановима једноставнији увид у податке о чланству, укључујући секцију/подружницу којој припадају, као и олакшано плаћање чланарине. Уколико сте некада били члан Друштва, своје податке можете проверити на следећем линку: <https://clanovi.dps.org.rs/> Ако унесете мејл који се поклапа са оним који је регистрован код нас, на тај мејл стићи ће вам линк за приступ вашем профилу. Након што се улогујете: ако сте већ платили чланарину за текућу годину, биће приказано да је чланарина плаћена и којој се секцији/подружници водите. Уколико сматрате да постоји грешка, молимо вас да се обратите секретару: sekretar@dps.org.rs. ако чланарина није плаћена за ову годину, систем ће вам понудити опције за плаћање. Важно је да подаци о уплати, поред нашег имена и чланског броја, садрже и информацију о изабраној секцији.

Напомињемо да је према Статуту могуће мењати секцију/подружницу само приликом уплате

чланарине за текућу годину, тако да том приликом можете изабрати или променити секцију/подружницу (следећа прилика биће приликом

уплате за наредну годину). Можете преузети уплатницу са свим потребним подацима или извршити уплату онлајн путем IPS QR кода. Молимо вас да проверите своје податке како бисмо осигурали њихову ажурност пре наредне Скупштине ДПС-а, планиране за април. Такође вас подсећамо да, иако Статут предвиђа чланство „без опредељења“, чланови који нису ни у једној секцији или подружници, иако могу бити бирани у тела Друштва, немају могућност гласања на седницама скупштине као делегати. Најбољи начин да будете активније укључени у рад Друштва, правремено информисани о актуелностима (којих има много), и да учествујете у доношењу одлука, јесте да се учланите у секцију или подружницу по вашем избору. На страницама секција и подружница налазе се контакти њихових председника, те вас позивамо да контактирате са њима и укључите се у рад - уколико то већ нисте учинили. Напомињемо да тренутна верзија базе чланова не омогућава самостално мењање података, те вас молимо да ако постоји потреба за изменом, пошаљете мејл на: sekretar@dps.org.rs.

ДРУГИ ПИШУ

КАКО ПСИХОПАТЕ ОСЕЋАЈУ БОЛ

Психопатија се повезује са убицама, озлоглашеним криминалцима и застрашујућим злочинима који доминирају „Нет-фликсовим“ документарцима. Особе са поремећајем личности најчешће се перципирају као хладне, агресивне и лишене сваке саосећајности. Психопатске црте личности карактеристичне су за особе које се понашају антисоцијално, манипулативно и лажно, не марећи за осећања других. Осим што су равнодушни према болу и патњи које наносе другима, психопате немају ни осећај кривице због таквог поступања. Напротив, они веома често рационализују своје понашање и у другима налазе кривце. У њиховој структури личности налази се стална потрага за узбуђењима – због тога они често морају да раде узбудљиве ствари како би се осећали нормално и живе „на ивици“ што их често чини додатно привлачним, нарочито супротном полу. Међутим, психопате је веома тешко препознати на први поглед, јер су добре у улози камелеона и веома се добро уклапају у друштво, а често их одликује и вишак интелигенције.

Америчка психолошка асоцијација (АПА) реч „психопата“ користи за опис особе са антисоцијалним поремећајем личности. Описујуће неке од начина на који се овај поремећај личности може манифестовати у понашању људи, АПА наводи кршење закона, искоришћавање других, лагање, импулсивност, агресивност, безобзирно занемаривање властите сигурности и сигурности других, неодговорност која је пропраћена недостатком кривице, кајања и емпатије. Међутим, недавно истраживање показује да психопате имају сложен однос према осећају бола, који може делимично бити одговоран за њихов недостатак емпатије.

Психопатске особине имају широки спектар, а сви се ми налазимо негде на овој скали. Међутим, да би вас психолози сматрали „психопатом“, требало би да се налазите на вишем крају спектра. Најновије истраживање сугерише да људи који имају више психопатских особина показују већу толеранцију на бол. Наиме, студија стручњака са Џон Мурс Универзитета у Ливерпулу сугерише да људи са већим бројем психопатских особина показују нижу могућу активност услед болом због нанетог притиска.

„Применили смо притисак на наше учеснике у истраживању користећи уређај који је нежно притискао малу кружну сонду на нокат учесника користећи компримовани ваздух. Измерили смо њихове реакције на основу њихових одговора“, објашњавају истраживачи.

Та метода се назива одговор проводљивости коже (СЦР) и активира се у периоду „борбе или бег“, или чак када треба да повећамо пажњу из неког разлога, што обично повећава производњу зноја. Управо је то оно што су користили истраживачи да мере одговор учесника на бол и емпатију у експерименту.

Софи Алшукри, истраживач и Мина Лајонс, фореинички психолог, са Ливерпул Џон Мурс Уни-

верзитета наводе да су пре почетка експеримента, полако повећавале нивое притиска који су учесници осећали све док им нису рекли да су достигли праг бола (највећи бол који су могли да поднесу). Групе ниске и високе психопатије изабрале су сличне нивое притиска за свој праг бола.

„Затим смо испоручиле различите нивое притиска (са највећим прагом бола за сваког учесника) како бисмо осигурале да се учесници не навикну на стимулације. Након сваке стимулације, од учесника је затражено да оцене колико су бола осећали користећи меру самопроцене у распону од 0 до 100“, наводе истраживачи у свом раду.

Кажу да су откриле да су учесници са вишим нивоом психопатије пријавили да осећају мање бола од учесника који су били ниже на лествици особина које прате психопатију. Налази сугеришу да људи са вишим нивоом психопатије различито тумаче бол и то можда објашњава зашто се психопатија односи на веће преузимање ризика и повећан ниво насиља или агресије према другима – они не препознају осећај бола на исти начин као други људи, објашњавају научници. Иначе, обично се психопатија односи на ниже нивое физиолошких реакција у ризичним ситуацијама јер се не повезују бол са страхом или казном.

„Резултати наше студије сугеришу да разлика у перцепцији бола између високо и ниско психопатских људи може бити психолошка, а не физиолошка. Ово би могло објаснити зашто је било разлика у самоизвештајима, али не и у одговорима на знојење“, наводи се у прегледу експеримента.

Истраживачи су ипак уздржани и кажу да се не зна да ли се те особе претварају да (не)осећају бол или су мање повезане са физиологијом свог тела. Важно је поменути и да студија о деци из 2019. сугерише да она деца са високим психопатским особинама могу да се упусте у екстремно суочавање са болом и непријатним стимулусима када су уплашена. На пример, та деца су показала пригушене емоционалне реакције, неангажованост или

ризично понашање како би се носила са стресом.

Шта је са емпатијом за туђи бол

Алшукри и Лајонс су тестирале и реакције учесника експеримента на бол других људи показујући им слике, као што је рука заробљене особе заглављена на вратима или боса нога која гази стакло. Претходно истраживање је показало да људи са вишим нивоом психопатије показују смањен ниво физиолошког узбуђења, односно узнемирености, у односу на туђу невољу. На пример, студија из 2015. открила је да људи са већом психопатијом показују ниже нивое могућане активности када виде друге људе у болним ситуацијама. „У нашој студији смо открили да људи са вишим нивоом психопатије не само да су пријавили да осећају мање емпатије, већ су показали ниже реакције попут знојења када су гледали бол других људи. Овај нижи СЦР је такође пронађен код мушких затвореника са психопатским особинама, и обично

указује на мање пажње или нефокусирање на бол других људи“, објашњавају научници.

Наша студија показује да недостатак емпатије према другима можда није свестан избор. Наш недавни систематски преглед, где смо анализирали осам претходних студија о психопатији и перцепцији бола, такође је помогао да се поткрепе ови налази, показујући да је психопатија повезана са нижим нивоима могућане активности као одговор на бол других људи“, рекле су Алшукри и Лајонс. Истраживања су показала да на нижи ниво емпатије према другим људима може утицати већа толеранција на бол. Ако неко не разуме осећања бола на исти начин као други људи, вероватно не разуме бол који други људи можда доживљавају.

Хладна глава може бити и од помоћи

Научни преглед из 2020. показао је да се могуће мреже које се користе у процесуирању бола, такође користе за обраду емпатије. То би могло значити да, ако људи са вишим нивоом психопатије сами не осећају толики бол, њихова перцепција бола других људи такође може бити смањена.

„Међутим, само зато што показујете више психопатске особине не значи да ћете бити главни лик неког документарца о правом злочину. У ствари, недавно истраживање, укључујући студију из 2022. године, приметило је да психопатске особине могу бити позитивне и помоћи људима да регулишу своје емоције. Хирурзи и други медицински професионалци показују висок ниво психопатских особина, посебно имунитет на стрес који је део особине личности“, тврде научници, које су овај експеримент објавиле у часопису „The Conversation“.

Можда је то оно што медицинским стручњацима са високим психопатским особинама омогућава да остану мирни под притиском, омогућавајући им да доносе брзе, рационалне одлуке без да буду преплављени стресом.

(PTC)